

TRÆKUL VAR EN AF FORUDSÆTNINGERNE FOR DANMARKS UDVIKLING

I Bronzealderen importerede danskerne kobber og tin, for at kunne lave bronze. Legeringen krævede en temperatur på op til 1.000 °C. Senere, i Jernalderen, skulle temperaturen være endnu højere; 1.200 - 1.500 °C, for at kunne udvinde jern af myremalm.

Så høje varmegrader kunne kun opnås ved at bruge trækul, da det indeholder op til 98% rent kulstof.

Så det at lave trækul er et meget gammelt håndværk.

Øksehoved i jern fra sidst i 900-årene.
(Foto venligst udlånt af Nationalmuseet)

SKOVENS SORTE MÆND

Den første skriftlige kilde om kulsvidning i de nordsjællandske skove er fra 1535, hvor Chr. III befaler abbederne på klosterne i Esrum og Æbelholt, at levere trækul til brug for opvarmning af slotte samt i de kongelige smedjer. Bestillingen er givetvis sendt videre til områdets fæstebønder og husmænd, som var erfarne i kunsten at svide kul.

Trækul solgtes også til velhavende i København, men Den Kgl. Mønt og især Brede Kobberværk var storkunde med op til 12.000-16.000 tønder trækul om året. (1 tønde svarer til ca. 130 liter)

For fattige husmænd på de magre nordsjællandske jorde, var kulsvidning - både lovligt og i smug - et nødvendigt supplement for at kunne forsørge familien. Kulsvidningen var med svingende efterspørgsel udbredt frem til midt i 1800-tallet. Ved folketællingen i 1840 blev 15 personer fra Karlebo Overdrev registreret som kulsvier.

En enkelt fortsatte dog helt frem til efter 2. verdenskrig. Det var Hans og Birthe Henriksen og senere deres børn og børnebørn, som drev en større produktion af trækul til bl.a. Helsingør skibsvæft og Statsbanerne.

Svidningen stoppede i 1948, hvor en mere industriel produktion af trækul tog over.

KULSVIDNING I BLODET

Skulle du falde i snak med en, som har aner i Nordsjælland, kommer historier om forfædres liv som kulsviere hurtigt på banen. Der synes en vis stolthed i slægtskabet, men der går også mange skrøner om disse lyssky mørkemænd med en noget tilbagelænet holdning til 'dit og mit'.

Kulsvierne var et iltet folkefærd, som på den ene side ikke holdt sig tilbage for en god nævekamp, men på den anden side også var charmerende og god til en svingom, var der fest.

De solgte deres trækul på Kultorvet og havde i ny og næ et nedlagt dyr fra skoven med ind gennem Nørreport - godt skjult under sækkene med trækul.

Hjemturen mod Nordsjælland lokkede med mange gæstgiverier, så det kunne hænde, at hesten selv måtte finde hjem, mens kusken sov rusen ud.

En lokalhistorisk foredragsrække i starten af 1980'erne ville bl.a. forsøge at hitte rede i disse kulsvierhistorier. Resultatet blev dog sølle, da hovedparten af kilder var mundtlige fortællinger. Studiekredsen blev dog gnisten, der fik en gæv flok af maarum-mænd til i 1983 og 1984, at forsøge sig som kulsviere. Med god hjælp af en efterkommer af en rigtig kulsvier, var succesen hjemme.

Kulsvierne i Gribskov

MAARUM KULSVIERLAUG

Med det formål at fastholde det gamle håndværk blev Maarum Kulsvierlaug stiftet 28. juni 1985. Et rigtigt laug med oldermænd, vedtægter, svidning en gang om året ... og gerne med en lille gewesen dertil.

Lauget er stadig aktivt. Svidningen af trækul foregår på kulsvierpladsen i Gribskov tæt på Duemose Station. Pladsen er stillet til rådighed af Naturstyrelsen Nordsjælland, som også leverer træet.

Brændet er flækket og stablet året før. Vi bruger omkring 10 rummeter til 2 miles. Ved svidningen fjernes primært vand og gasser, så der kun er rent kulstof tilbage.

Ved en god svidning kan der blive 60 kg trækul ud af 300 kg brænde.

En miles opbygning og størrelse kan variere. De miles vi laver, er en kopi af en typisk nordsjællandske mile.

VI BYGGER EN MILE

Milens hjerte bygges op af granrafter, en masse tørt kvas og en palleknude.

Brændet stables tæt om hjertet. Kanaler ind til hjertet bruges under svidningen til at justere mængden af luft/ilt, så der ikke er åben ild, men kun gløder i milen.

Milen tætnes med hø og med kulster, som er smulder fra tidligere svidninger.

Hjertet tændes gennem en kanal og så er det op til skiftende vagter, at holde et vågent øje med processen til milen er færdig. Og skam få den, som sover på vagten.

Maarum Kulsvierlaug

OPLEV KULSVIDNING

Hvert år – den anden lørdag i juli – inviterer Maarum Kulsvierlaug alle der har lyst, til at møde op på Kulsvierpladsen i Gribskov.

Præcis kl. 15 blæser laugets Oldermænd kulsvierne til samling og han udsteder dagens arbejdsopgaver.

En ny mile skal bygges og en færdigbrændt mile åbnes, så du kan se resultatet af årets svidning. Derefter inviterer folk fra Naturstyrelsen Nordsjælland på skovtur med fortællinger om skovlandsbyer, kulturspor og skiftende holdninger til skovdrift gennem tiden.

Tilbage fra turen har kulsvierne tændt op i den lange grill, så du kan gi' din medbragte mad et pift over gløderne fra de nylavede trækul.

LAUGET PÅ SOCIALE MEDIER

Læs om kulsvidning i Nordsjælland, hold dig orienteret om vores aktiviteter og find kontakt til Oldermænden for køb af trækul.

Facebook og www.maarumkulsvierlaug.dk

Scan QR-koden for video.

Kulsvierpladsen ligger i skoven mellem Kagerup og Maarum.

Vel mødt !